COMPLEMENT INDIRECT DATIVAL, ATRIBUT PRONOMINAL DATIVAL SAU… COMPLEMENT POSESIV?

Valentin ROMAN
Şcoala cu clasele I-VIII CEFA, Bihor

ABSTRACT. The study analyzes the triad *Dative Indirect Complement – Dative Pronominal Attribute – Possessive Complement*, concluding that the *adverbal Dative* discharges only the first two syntactical functions, thus we reject the so-called *Possessive Complement*, as coined by the academic treatise *GALR*.

Keywords: Dative Clitics, Possessive Dative, Possessive Complement, Indirect Complement, Pronominal Attribute, Verbal Group, Syntactical Homonymy and Ambiguity, Syntactical Reorganization.

1. Preliminarii. Diada *complement indirect dativ–atribut pronominal dativ*

Având în vedere cele două poziții sintactice, se impune să aducem în discuție așa-numitul *dativ posesiv*. Prin *dativ posesiv* înțelegem formele neaccentuate (clitice) ale pronumelor personale şi reflexive care stau numai pe lângă un substantiv [*dativ posesiv adnominal*] sau pe lângă verb [*dativ posesiv adverbal*]. Dacă în limbile romanice se foloseşte adjectivul posesiv pentru redarea raportului de posesie, în limba română se pot folosi şi aceste forme pronominale neaccentuate. Atât dativul adnominal, cât şi cel adverbal sunt variante distribuționale ale dativului posesiv, denumire preluată din limba latină (*dativus possessivus*). Cel dintâi era frecvent utilizat în primele texte literare şi în lirica populară (*Inima-**i** sărea. Ruga-**i** asculta. Mândra-**şi** săruta.*). Al doilea este utilizat mai frecvent, fiind recurent şi în literatura veche – Atunce singur împăratul ***i**-au* ras barba cu mâna lui. Mândra să-***mi*** oprească.)[1]. Astfel, se poate afirma că dativul posesiv (adnominal şi adverbal) este un aspect al dinamicii limbii, putând fi studiat din perspectivă sincronică şi, mai ales, diacronică.

Din punct de vedere semantic, dativul posesiv exprimă „obiectul în favoarea sau în defavoarea căruia se realizează acțiunea sau atribuirea exprimată de verbul regent”[2]. Ca roluri tematice, el actualizează Beneficiarul şi Destinatarul, alături de cel de Posesor.

[1] Vezi, în acest sens, şi articolul lui Nicolae Felecan, *Complementul posesiv*, în LR, XX, 2010, nr. 3–4.
[2] Vezi Constantin Milaş, *Dativul posesiv*, în CL, XXXVI, nr. 1-2, 1999, p. 67.

BDD-A6472 © 2011 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:01:26 UTC)

Analizând comportamentul morfosintactic şi valorile semantice ale dativului substantival şi ale celui pronominal, Constantin Milaş concluzionează că „dativul pronominal exprimă şi, în condiţii semantice, actualizează sensul posesie, conţinut semantic negat acestui caz de către unii cercetători”[1]. Prin urmare, valoarea posesivă nu este străină dativului pronominal, nici chiar celui verbal. Această valoare îşi subsumează celelalte valori semantice. După cum afirmă autorul mai sus citat, valorile semantice ale dativului posesiv au repercusiuni în plan sintactic: „Dată fiind organizarea sintagmatică stabilă, funcţia sintactică realizată prin cazul dativ este decisă de rezultatul conflictului dintre semantismul pronumelui şi cel al verbului”[2]. Astfel, pronumele este atribut „când verbul din context nu neagă persoanei desemnate prin pronumele în dativ calitatea de posesor al obiectului denumit de către complementul direct: Eu ***îi*** laud iscusinţa.”[3]. Când verbul impune pronumelui neaccentuat de dativ rolul semantic de destinatar primar al acţiunii, negându-i valoarea posesivă, cliticul realizează poziţia sintactică de complement indirect: *Eu* ***îi*** *procur materialele necesare.*

În lucrările de specialitate se observă o oarecare ezitare în ceea ce priveşte funcţiile sintactice ale pronumelor cu valoare de dativ posesiv, mai ales în cazul celor aşezate lângă verb (dativ posesiv adverbal). Cercetătorii au adoptat două poziţii contrare, impunându-şi punctul de vedere în mod tranşant sau voalat, uneori în mod contradictoriu. Astfel, dacă dativului posesiv i s-a acordat, fără multe rezerve, funcţia sintactică de atribut pronominal, celui adverbal i s-a acordat când funcţie de complement indirect, când funcţie de atribut pronominal: ***Şi****-a luat pălărie.* vs. ***Şi****-a luat pălăria.* În ceea ce priveşte aceste două exemple, articularea definită a substantivului (*pălăria*) este hotărâtoare pentru repartizarea funcţiilor sintactice: complement dival, în primul enunţ, şi atribut dival, în al doilea.

Dintre „partizanii” ultimei interpretări îi menţionăm pe Finuţa Asan[4], Vasile Şerban[5], Al. Graur[6], Iorgu Iordan şi Vladimir Robu[7], Al. Metea: „Atributul pronominal în dativ, atunci când stă în faţa unui verb, poate fi confundat cu un complement indirect. El este atribut când după verb urmează un substantiv, de obicei articulat, căruia îi putem adăuga un adjectiv posesiv sau un

[1] *Ibidem*, p. 72.
[2] *Ibidem*, p. 73.
[3] *Ibidem*, p. 73.
[4] Vezi Finuţa Asan, „Atributul pronominal în dativ”, în *SG*, II, 1957, p. 131–139.
[5] Vezi Vasile Şerban, *Sintaxa limbii române. Curs practic*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1970, p. 189: *Eventualele excepţii, când atributul pronominal în dativ se leagă de alte părţi de propoziţie şi nu de substantivul regent, nu trebuie să denatureze analiza sintactică.* Astfel, autorul consideră că pronumele neaccentuat în dativ din versurile *Şi dacă stau o clipă dus pe gânduri,/ E că spre-aceia gândul* ***mi****-l îndrept.* este atribut pronominal pe lângă ***gândul***, fiind echivalentul lui ***meu***.
[6] Vezi Alexandru Graur, *Gramatica azi*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005, p. 186.
[7] Vezi Iorgu Iordan şi Vladimir Robu, *Limba română contemporană*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1976, p. 626–628.

BDD-A6472 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:01:26 UTC)

ponume personal, persoana a III-a, cazul genitiv: ***Ți***-am admirat fotografia. = Am admirat fotografia ***ta***"[1].

Maria Vulişici Alexandrescu admite că „în unele situații, mai ales în limba actuală, dativul posesiv este conjunct unui verb: ***Ți***-am cunoscut prietenii. ***I***-au murit lăudătorii. etc."[2]. În ceea ce priveşte funcția sintactică a dativului posesiv adverbal, lingvista apreciază că avem a face cu un atribut datival, întrucât verbele *a cunoaşte* şi *a muri* nu au valență dativală. Reflexivul posesiv realizează întotdeauna poziția sintactică de atribut pronominal datival[3]. Dumitru Irimia include în categoria *atributului descriptiv* în dativ atât formele pronominale neaccentuate conjuncte unui substantiv, cât şi pe cele conjuncte unui verb[4]. Discutând despre atributul pronominal în dativ, Gheorghe Constantinescu-Dobridor opinează că acesta este exprimat prin „formele neaccentuate ale pronumelui personal (dativul posesiv), însoțitoare ale substantivelor, adjectivelor şi *verbelor* [s.n.] [...]: Părul ***i***-a albit. (părul ei); ***Îmi*** văd de treburi. (de treburile mele) etc."[5].

Theodor Hristea concluzionează că „pronumele (reflexiv, în exemplele date) în cazul dativ este complement indirect dacă în propoziție apare alături de un substantiv sau de forma accentuată a pronumelui cu rol de complement indirect"[6]. Dacă este posibilă dublarea cliticului printr-o formă accentuată de pronume (reflexiv în cazul nostru), atunci pronumele realizează poziția sintactică de complement indirect datival: ***Şi****-a luat pălărie* (sieşi). Şi, invers, dativul posesiv este atribut pronominal datival atunci „când posibilitatea de a apărea împreună cu substantivul sau cu pronumele accentuat este exclusă."[7].

În *Gramatica limbii române* (1966) se afirmă că atunci „când pronumele neaccentuat în dativ stă pe lângă un substantiv, el este clar atribut pronominal"[8]. Însă „când pronumele neaccentuat în dativ stă pe lângă un verb, dar se referă la un substantiv de pe lângă acel verb (cu rol de subiect, nume predicativ sau complement de diverse feluri) el poate fi *echivalent* [s.n.] cu un atribut: Vezi-***ți*** de treabă., deşi în general este complement indirect"[9]. Spre deosebire de atributul substantival în dativ, „care nu determină decât substantive nearticulate (văr ***Mariei***, domn ***Moldovei***), atributul pronominal în dativ determină mai ales substantive articulate (în unele situații şi nearticulate)."[10]

---

[1] Vezi Alexandru Metea, *Limba română de la A la Z*, Timişoara, Editura Helicon, p. 164.
[2] Vezi Vasile Şerban, *Sintaxa limbii române. Curs practic*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1970, p.79.
[3] *Ibidem*, p. 80.
[4] Vezi *Gramatica limbii române*, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1966, p. 479.
[5] Vezi Gheorghe Constantinescu-Dobridor, *Gramatica esențială a limbii române*, Bucureşti, Editura Vestala, 2005, p. 248.
[6] Vezi Th Hristea (ed.), *Sinteze de limba română*, Bucureşti, Editura Albatros, 1984, p. 228.
[7] *Ibidem*, p. 228.
[8] Vezi *GLR,* 1966, vol. II, p. 163.
[9] *Ibidem*, p. 163.
[10] *Ibidem*, p. 133.

BDD-A6472 © 2011 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:01:26 UTC)

Flora Şuteu acceptă că dativul posesiv apare legat fie de un verb – *Şterge-**ți** ochii.* – fie legat de un substantiv – *ochii-**ți**-*, însă, în acelaşi loc, aflăm că „în timp ce dativul posesiv poate fi legat de orice fel de substantiv pentru a indica ideea de posesie, în construcție cu verbul, pronumele în dativ nu se poate raporta decât la substantive care îndeplinesc anumite funcții sintactice. În această situație, el se referă mai ales la substantive care sunt legate de verbul pe lângă care se află dativul posesiv”[1]. În cazul în care, alături de forma neaccentuată a pronumelui, apare complementul indirect exprimat şi prin forma accentuată a aceluiaşi pronume sau prin substantiv, în propoziție se face simțită ideea de insistență asupra persoanei la care se referă complementul indirect, această persoana fiind, de obicei, pusă în opoziție cu alta: ***Ție ți**-am citit lucrarea.*

În lipsa acestor elemente distinctive, enunțurile date sunt ambigue, justificându-se fenomenele numite *omonimie şi ambiguitate sintactică*[2]. Astfel, în propoziția ***Ți**-am citit lucrarea*., dativul pronumelui poate să aibă fie valoare posesivă, fie valoare de adresare, fie ambele valori în acelaşi timp, în funcție de realitatea pe care o comunică[3]. Cu valoare de adresare, pronumele indică persoana căreia i s-a citit o lucrare, care aparține altcuiva: ***Ți**-am citit ție lucrarea **lui***. În cazul în care lucrarea a fost citită celui care a scris-o, pronumele este complement indirect dival, având atât valoare de adresare, cât şi valoare posesivă[4].

Flora Şuteu consideră că, întrucât pronumele personal poate relua sau anticipa complementul indirect (*Mamei i-am pierdut lucrurile/I-am pierdut mamei lucrurile.*), iar pronumele reflexiv nu permite acest lucru (**sieşi şi-a pierdut*), „cele două construcții nu pot fi discutate împreună la valorile dativului”[5]. Totuşi, „aceasta nu trebuie să ducă însă, neapărat, la concluzia că dativul posesiv exprimat prin pronume reflexiv este, din punct de vedere sintactic, totdeauna atribut, indiferent de faptul că este plasat lângă un verb sau lângă un substantiv”[6]. Nici pronumele reflexiv în dativ cu valoare posesivă nu poate fi interpretat ca atribut, când acesta este coocurent unui verb, deoarece şi el exprimă ideea de posesie, mai ales cu referire la substantive cu altă funcție sintactică decât aceea de atribut, ceea ce demonstrează că şi el aparține grupului verbal[7]. (sic!)

[1] Vezi Flora Şuteu, *Atribut pronominal sau complement indirect?*, în LR, XI, nr. 3, 1962, p. 270.
[2] Vezi, în acest sens, Valentin Roman, *Ambiguitatea sintactică*, în „Analele Universității din Oradea, fascicula limba şi literatura română”, 2008, p. 351–363.
[3] Vezi Flora Şuteu, *artic. cit.*, p. 271.
[4] Vezi, în acest sens, şi Maria Vulişici Alexandrescu, *Sintaxa limbii române*, Oradea, Imprimeria de Vest, 1995, p. 79, unde se discută acelaşi exemplu şi aceleaşi interpretări.
[5] Vezi *artic. cit.*, p. 273.
[6] *Ibidem*, p. 273.
[7] *Ibidem*, p. 273.

BDD-A6472 © 2011 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:01:26 UTC)

Cercetătoarea recurge la o soluție de compromis: „desprinderea pronumelui reflexiv cu valoare posesivă, în construcțiile verbale, de complementul indirect în dativ”[1] şi trecerea acestui pronume în categoria unui morfem al reflexivului. Concluzia la care se ajunge este că nu există atribut pronominal în dativ când pronumele apare pe lângă un verb, încadrându-se, astfel, în grupul verbal. Argumentele avute în vedere sunt următoarele:

1. Dativul posesiv al pronumelui aşezat pe lângă verb exprimă posesia, mai ales cu referire la subsatantive care sunt legate sintactic de verb. Această constatare ar putea duce la concluzia că dativul posesiv aşezat pe lângă un verb nu este atribut. El nu determină, de fapt, substantivul, ci determină sintactic verbul (sic!) şi, „numai pe plan lexical, semantic, prin intermediul acestui verb, se referă la un substantiv, iar acest substantiv este legat sintactic de verb”[2].

2. Pe lângă un verb, dativul posesiv poate să reia sau să anticipeze un complement indirect exprimat printr-un pronume în dativ, cu formă neaccentuată, sau printr-un substantiv. Astfel, dativul posesiv are funcția sintactică de complement indirect, chiar şi atunci când apare singur pe lângă verb, „un complement indirect cu valoare de posesie”[3]. „Ca atribut pronominal în dativ rămâne să fie considerat numai dativul posesiv care apare legat de un sustantiv, ca determinant al acestui substantiv”[4]:

(a) *Inima-**i** bătea în pereții pieptului.* (Mihai Eminescu) – atribut pronominal în dativ;

(b) *Simțea că inima **i** se sparge.* (Mihai Eminescu) – complement indirect în dativ.

Pentru a recunoaşte funcția sintactică a dativului posesiv, autoarea articolului citat propune introducerea, în construcția respectivă, a unui complement indirect. În acest fel, dativul posesiv va fi atribut pronominal numai în construcțiile în care complementul indirect nu poate fi inserat.

Aceeaşi părere este împărtăşită şi de Valeria Guțu Romalo, care opinează că, într-o structură ca *Iar când gândesc la viața-**mi***, pronumele aton este un determinant neîndoielnic al substantivului, deci un atribut pronominal; în structura: ***Mi**-am luat cărțile*, dativul apare în vecinătatea verbului, nu a substantivului. De aceea, „dependența dativului față de substantive (şi nu față de verb) este, în cele mai multe cazuri, discutabilă”[5]. Dar *supra*, lingvista admite că dativul adverbal are, de fapt, centru… substantival[6]. Concluzia lingvistei se situează tot în sfera

[1] *Ibidem*, p. 273.
[2] Vezi Flora Şuteu, *artic. cit.*
[3] Vezi Flora Şuteu, *artic. cit.*, p. 274.
[4] *Ibidem*, p. 275.
[5] Vezi *op. cit.*, p. 180.
[6] *Ibidem*, p. 181.

BDD-A6472 © 2011 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:01:26 UTC)

echivocului, întrucât afirmă că „în interiorul grupului verbal însă, care comportă diferiți determinanți substantivali, dativul caracterizează poziția sintactică *complement indirect*”[1].

Analizând structurile ***Mi**-am luat cartea*. ***Îşi** vede de drum*. ***Ți**-am găsit cartea.* ***I**-au venit copiii*., Gabriela Pană Dindelegan apreciază că pronumele subliniate aparțin unor structuri ternare şi propune trei soluții de încadrare functional-relațională: fie *complement indirect* ***de tip special***, fie *atribut pronominal* ***de tip special***, fie introducerea unei noi poziții sintactice sui-generis, care să presupună structura ternară şi amalgamarea GV cu GN, trăsături întrunite, mai târziu, de *complementul posesiv*[2]. Acceptăm ca fiind mai pertinent determinantul *de tip special* decât postularea unei noi poziții sintactice.

Un punct de vedere mai unitar avansează Finuța Asan, care concluzionează că pronumele neaccentuate de dativ (dativul posesiv) realizează poziția sintactică de atribut pronominal, indiferent dacă acestea sunt conjuncte unui verb sau unui substantiv[3].

Din punctele de vedere expuse mai sus se poate observa inconsecvența de abordare şi de analiză, care favorizează, de cele mai multe ori, echivocul.

2. Pseudo-triada *complement indirect dival – atribut pronominal dival – complement posesiv*

Gramatica limbii române (2005/2008) nu rezolvă problema ridicată – complement indirect dival sau atribut pronominal dival? –, ci deschide noi controverse, întrucât aduce în discuție o nouă poziție sintactică, şi anume pe cea de ***complement posesiv***, creându-se triada *atribut pronominal dival – complement indirect dival – complement posesiv*.

„**Complementul posesiv** este un component al grupului verbal care se actualizează într-o structură ternară şi exprimă posesorul printr-un clitic de pronume reflexiv sau personal cu trăsătura semantică (+Animat), stabilind prin intermediul verbului regent o relație semantică de posesie (şi alte relații subsumate posesiei: apartenența, dependența etc.) cu un alt nominal din structură, care exprimă „obiectul posedat” (în sens larg), de exemplu, *Ion* ***îşi** respectă/ iubeşte **părinții/ vecinii*** [...].”[4].

Ipso facto, *Gramatica de bază a limbii române* (GBLR) include complementul posesiv în clasa *pozițiilor sintactice reorganizate*: *Am auzit vocea* ***lui/ sa***. **>** ***I**-am auzit vocea*[5]. Chiar şi dând prioritate structurii de adâncime, noua poziție sintactică nu se justifică, pentru că dativul posesiv are tot orbită nominală: ***Şi**-a rupt piciorul.* **<** *A rupt piciorul, care picior este al lui/ său.*, în care

[1] *Ibidem*, p. 181.
[2] Vezi Gabriela Pană Dindelegan, *Teorie şi analiză gramaticală*, Bucureşti, Editura Coresi, 1992, p. 124.
[3] Vezi Finuța Asan, *Atributul pronominal în dativ*, în SG, II, 1957, p. 131–139.
[4] Vezi *Gramatica Limbii Române* [GALR], vol. II, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005, p. 441.
[5] Vezi p. 499 sqq. În această lucrare, atributul pronominal dival este numit *posesor.*

BDD-A6472 © 2011 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:01:26 UTC)

al este un *pronume posesiv semiindependent*, alcătuind o sintagmă disociabilă cu adjectivul posesiv/pronumele personal[1]: ***al** lui/ său picior = piciorul **său***.

Considerăm că definiția de mai sus şi argumentele ulterioare conțin unele neajunsuri şi chiar contradicții. Însăşi sintagma „complement posesiv" este o contradicție, întrucât, în primul rând, Posesorul nu se poate exprima printr-un complement. Poziția sintactică în discuție nu este o soluție de compromis din rațiuni lingvistice obiective.

În articolul *Atribut pronominal anticipat sau complement posesiv?*[2], în care respinge poziția sintactică denumită „complement posesiv", Alexandru Metea demonstrează că dativul posesiv adverbal este „un determinant pronominal al substantivului, de tip special, care ar putea fi numit ***atribut pronominal anticipat***"[3]. Un argument pe care îl avansează autorul articolului citat pentru respingerea aşa-zisului complement posesiv este corespondența dintre părțile de propoziție şi propozițiile subordonate corespunzătoare, teză demonstrată de Mioara Avram[4]. În lumina acestei teze, se admite că acestui tip de complement nu îi corespunde o realizare propozițională. Expansiunea complementului posesiv este, de fapt, o... veritabilă atributivă:

Îți** apreciem efortul depus. = Apreciem efortul **pe care [tu] ***l-ai depus.***

De departe, contraargumentul lingvistului Alexandru Metea, căruia ne raliem şi noi, este *criteriul formal*, pe care *Gramatica limbii române* (2005/2008) îl apreciază ca fiind convingător în afirmarea noii poziții sintactice[5]. Acelaşi autor contrazice şi demersul Marinei Rădulescu Sala[6], care neagă faptul că avem a face cu un complement indirect, întrucât „coocurența celor două tipuri de dativ reprezintă poziții (funcții) sintactice diferite: complement indirect şi complement posesiv."[7], dar, afirmă Al. Metea, „nimeni, astăzi, nu mai atribuie cliticului datival din aceste structuri funcția de complement indirect, decât dacă – după cum recunoaşte autoarea – acesta intră în relație cu un substantiv cu funcție de nume predicativ şi posibila lui dublare cu o formă accentuată ne conduce, firesc, spre această soluție: complement indirect"[8]. Dacă într-un enunț ca *Maria **îmi** este vecină.*, cliticul nu este complement indirect, Alexandru Metea vede inutilă identificarea unei noi poziții sintactice, diferită de aceasta, „doar pentru că nu face parte, formal, din grupul sintactic al unui substantiv sau pronume"[9].

---

[1] Vezi G.G. Neamțu, *Teoria şi practica analizei gramaticale. Distincții şi... distincții*,Editura Paralela 45, Piteşti, 2007, p. 78 sqq. Vezi şi cursul *Probleme controversate de morfosintaxă a limbii române*, ținut la masteratul *Limba română în context romanic*, anul universitar 2010–2011.
[2] Vezi *artic. cit.*, în AUT, XLVIII, p. 196–201.
[3] *Ibidem*, p. 200.
[4] Vezi Mioara Avram, *Despre corespondența dintre propozițiile subordonate şi părțile de propoziție*, în SG, I, p. 141–164.
[5] Vezi *artic. cit.*, p. 200.
[6] Vezi Marina Rădulescu Sala, în „Studii de Gramatică şi de formare a cuvintelor. În memoria Mioarei Avram", Bucureşti, Editura Academiei Române, *De ce un „complement posesiv"?*, p. 357–363.
[7] *Ibidem*, p. 362.
[8] Vezi Alexandru Metea, *artic. cit.*, p. 200.
[9] *Ibidem*, p. 200.

BDD-A6472 © 2011 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:01:26 UTC)

Dimpotrivă, unii lingvişti acceptă noua funcţie. Astfel, Nicolae Felecan conchide că „opţiunea pentru o nouă funcţie sintactică, aceea de complement posesiv, devine benefică, întrucât organizarea grupurilor sintactice, atât din punct de vedere structural, cât şi funcţional-sintactic, capătă o mai mare limpiditate şi consistenţă şi, în final, va uşura analiza gramaticală”[1].

Semantic vorbind, relaţia posesivă se codifică, în forma sa prototipică, prin două nominale, unul desemnând Obiectul posedat, iar celălalt, Posesorul, coocurente în structura de suprafaţă. „Complementul posesiv” apare într-o structură ternară, însă acesta se află într-o relaţie de contiguitate directă cu un substantiv, cu care realizează o sintagmă posesivă. Dativul posesiv adverbal face parte dintr-o structură ternară, în care substantivul este Tr al atributului, iar verbul este *condiţionantul realizării relaţiei*[2]. Prin urmare, prin *structură ternară* nu se va înţelege sintagmă ternară, de altfel nereperabilă în sintaxa limbii române, în sensul subordonării şi faţă de verb.

Contiguitatea directă cu un substantiv este susţinută şi de *Gramatica limbii române* (2005/2008): „Prezenţa sa în enunţ este condiţionată de coocurenţa cu un substantiv subordonat aceluiaşi verb.” sau: „Rolul semantic de Posesor nu îi este atribuit de verbul regent, ci se datorează substantivului coocurent”[3] (sic!). După cum EPS-ul stă pe lângă verb, dar nu se subordonează acestuia, tot aşa nici „complementul posesiv” nu se subordonează verbului. De aceea, nici EPS-ul, nici „complementul posesiv” nu fac parte din grupul verbal, iar formularea *coocurenţa cu un substantiv subordonat aceluiaşi verb* o considerăm contradictorie, întrucât substantivul nu se subordonează verbului. Ocupând poziţia unui Posesor, care este un Atributiv, rezultă că aşa-zisul „complement posesiv” nu face parte din grupul verbal.

Un argument pentru susţinerea celor de mai sus îl poate constitui *proba omisiunii*. În exemplul: *Mihai **îşi** ajută părinţii.*, omisiunea substantivului *părinţii* face enunţul agramatical. Pronumele reflexiv poate fi înlocuit cu un pronume personal, apărând unele modificări: *Mihai **îşi** ajută părinţii **săi**.* Corelaţia cu un adjectiv posesiv, în ambele exemple, este încă un argument pentru legarea semantico-sintactică de substantiv. Notăm, în subsidiar, că stabilirea unei funcţii sintactice nu se face ţinând seamă de ordinea lineară, adică aşezarea cuvintelor în lanţul vorbirii, ci de ordinea structurală (ierarhică structurală), în funcţie de relaţiile sintactice stabilite între diferitele unităţi.

Termenii *adverbal* şi *adnominal* din sintagmele terminologice *dativ posesiv adverbal* şi *dativ posesiv adnominal* se justifică doar la nivelul succesiunii termenilor, nu şi la nivelul sintagmatic, al combinării în sintagme.

[1] Vezi *artic. cit*, p. 200.
[2] Vezi G.G. Neamţu, *op. cit.*, p. 53.
[3] Vezi GALR, vol. II, p. 441.

BDD-A6472 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:01:26 UTC)

Gramatica limbii române (2005/2008) precizează şi unele asemănări şi deosebiri între complementul dativ, atributul pronominal dativ şi „complementul posesiv”[1]. Complementul posesiv şi cel indirect sunt, ambele, componente ale grupului verbal (mai rar, interjecțional), aflate în relație de subordonare față de verb sau interjecție. Au clase de substituție similare, apar în structuri ternare şi prezintă fenomenul dublei exprimări. În timp ce complementul indirect aparține grupului verbal, complementul posesiv devine component al grupului verbal prin amalgamarea acestuia cu un grup nominal, din care îşi păstrează rolul semantic Posesor. Numai verbul (***Şi****-a rupt mâna.*) şi, mai rar, interjecția (*Iată-**i** maşina.*) pot fi termeni regenți ai complementului posesiv, în timp ce complementul indirect poate determina şi adjective sau adverbe.

Complementul indirect se poate exprima prin nominal nedublat de un clitic, realizare imposibilă pentru complementul posesiv. Pentru complementul indirect, structura ternară este posibilă, dar nu obligatorie şi definitorie (*Lui îi place gramatica.*), în timp ce pentru complementul posesiv este obligatorie (*Îmi iubesc părinții.*). Dublarea complementului indirect este guvernată de reguli sintactice, pe când dubla exprimare a complementului posesiv este un fenomen marginal, manifestat mai ales în enunțuri emfatice.

Astfel, tratatul academic consideră complementul posesiv o poziție sintactică aparte, invocând următoarele argumente:

(a) principiul unicității, conform căruia un verb atribuie o singură dată o poziție sintactică în enunț. Însă există enunțuri în care nominalul în dativ, complement indirect, şi dativul posesiv sunt coocurente, fără a fi coordonat: ***Şi****-a consacrat viața studiului.* Considerăm că nu poate fi susținut un astfel de argument, întrucât cele două lexeme au termeni regenți diferiți, substantivul *viața*, pentru dativul posesiv, şi verbul *a consacrat*, pentru complementul indirect.

(b) complementul indirect este o poziție sintactică atribuită de verb, centru al grupului, şi conținută în matricea sa sintactico-semantică.

Poziția sintactică numită „complement posesiv” nu este atribuită de verb, ci provine din amalgamarea unui grup verbal cu un grup nominal, având loc o reorganizare sintactică: *El a făcut tema sa. > El **şi**-a făcut tema*. „Relația de posesie dintre cliticul de dativ, subordonat acum verbului, şi nominalul de sub dominația căruia a ieşit se păstrează în noua structură şi se realizează, de data aceasta, prin intermediul verbului; cliticul de dativ îşi conservă rolul semantic de Posesor, iar actantul nominal, pe lângă rolul atribuit de verb, îşi păstrează şi nota semantică de „obiect posedat”[2].

[1] Vezi GALR, vol. II, p. 441 sq.
[2] Vezi GALR, vol. II, p. 442 sq.

BDD-A6472 © 2011 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:01:26 UTC)

(c) complementul indirect dublu exprimat stabileşte relaţii de coreferenţialitate la distanţă numai cu pronumele neaccentuat/nominalul în dativ, în timp ce complementul posesiv dublu exprimat stabileşte relaţii de coreferenţialitate la distanţă cu un nominal în dativ: ***Lui Ion*** *îi tremură mâinile.* sau cu un adjectiv posesiv/pronume personal în genitiv: *Mi-a căzut cartea* ***mea****./ I-a căzut cartea* ***lui****.*

Acceptăm că dativul posesiv stabileşte relaţii de coreferenţialitate doar cu substantivul obiect posedat, iar formele pronominale *lui*, *ei*, *lor* sau adjectivele posesive sunt redundante şi susţin, încă o dată, legarea dativului posesiv de un substantiv obiect posedat, şi nu de un verb, care este doar un „mijlocitor", un intermediar al relaţiei posesive.

Mai departe, se afirmă că poziţia sintactică în discuţie „stabileşte o relaţie de dublă subordonare: sintactică – faţă de verb – şi semantică – faţă de substantivul coocurent din structura ternară la care participă"[1], afirmaţie care nu ni se pare viabilă, întrucât nu acceptăm relaţia de dublă subordonare în cazul „complementului posesiv" (de altfel, în nicio structură). În plus, relaţia de subordonare este o relaţie sintactică, nu şi semantică.

În structurile cu „complement posesiv" pe care le oferă *Gramatica limbii române* (2005/2008)[2] se poate observa că dativul posesiv (pronume personal sau, mai rar, reflexiv) poate fi conjunct şi substantivului obiect posedat: *Picioarele-****mi*** *sunt reci.* = *Picioarele* ***îmi*** *sunt reci.* = ***Îmi*** *sunt reci picioarele.* ş.a. Posibilitatea acestor reorganizări poate fi un argument pentru nesubordonarea sintactică a pronumelor neaccentuate faţă de verb.

Considerat poziţie sintactică aparte, „complementul posesiv" se deosebeşte de atributul pronominal dival prin aceea că, în cazul atributului, „cliticul nu poate fi deplasat în grupul verbal (nu recategorizează verbul şi, în consecinţă, nu îi poate fi subordonat)"[3].

Gramatica de bază a limbii române consideră că diferenţa dintre complementul posesiv şi posesor constă în „aceea că funcţia sintactică de complement posesiv se realizează în GV prin clitic de dativ (dependent de verbul-centru al grupului), iar funcţia sintactică de posesor se realizează în GN prin pronume în genitiv sau prin adjectiv posesiv (dependent de substantivul-centru al grupului)."[4] În aceeaşi lucrare, se admite că în enunţul: *Pe umeri pletele-****i*** *curg râu.*, cliticul actualizează poziţia sintactică de complement posesiv, nu pe cea de posesor [atribut pronominal], „deşi suportul fonetic al cliticului de dativ cu sens posesiv este un substantiv"[5]. În continuare, se reia distincţia dintre complement posesiv şi posesor, subliniindu-se că în enunţurile: *Se gândeşte la patria-****i*** *iubită.* şi *Îşi aminteşti marile-****ţi*** *succese.*, pronumele au funcţia sintactică de posesor în GN, întrucât „dativul adnominal" din aceste

[1] Vezi GALR, vol. II, p. 443.
[2] *Ibidem*, p. 443.
[3] *Ibidem*, p. 449.
[4] Vezi p. 500.
[5] *Ibidem*, p. 506.

BDD-A6472 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:01:26 UTC)

structuri nu poate părăsi grupul nominal spre a avansa în grupul verbal (verbele respective nu pot „guverna" două clitice)"[1].

Poziția unei unități sintactice în raport cu alta nefiind o condiție *sine qua non* pentru actualizarea unei funcții, dativul posesiv din cele trei exemple de mai sus nu este diferit din punct de vedere funcțional, deoarece face parte din grupul nominal, deşi apare conjunct şi unui adjectiv (*marile-**ți***). Sintagmele nominale *pletele-**i*** şi *patria-**i*** au aceeaşi structură, de aceea nu se justifică ocuparea unor poziții sintactice diferite.

În termenii acestei distincții, cele două poziții sintactice se deosebesc prin termenul regent al acestora (verb, respectiv substantiv), iar nu prin posibilitatea (sau imposibilitatea) deplasării în grupul verbal. Este superfluu să argumentăm că atributul nu se subordonează unui centru verbal. Verbul este cerut cu necesitate, dar el nu este Tr, ci un simplu „însoțitor".

3. Concluzii

Negând categoric această poziție sintactică, o contradicție în termeni, rămâne în discuție doar diada *atribut pronominal dival – complement* (indirect) *dival*, funcții disociate prin relațiile semantico-sintactice realizate, conform gramaticii tradiționale, şi prin apelul la contextul lingvistic şi extralingvistic, mijloace de dezambiguizare. Distincția dintre cele două poziții sintactice ar trebui să existe şi în practica analizei gramaticale şcolare.

Aşa-zisul „complement posesiv" este, de fapt, un atribut pronominal dival „la distanță" (distanță ocupată de un verb, ca şi în cazul numelui predicativ şi al EPS-ului), ***atribut pronominal condiționat***[2], o funcție condiționată, cum sunt şi numele predicativ şi EPS-ul. Astfel, „dacă pronumelui (reflexiv sau personal neaccentuat) în dativ posesiv, dovedit ca „posesiv", i se acordă funcție în termenii „atribut sau complement indirect (dival), aceasta ar trebui să fie atribut (pronominal dival)"[3]: (a) *Ion **şi**-a făcut tema* (sa). – atribut pronominal dival condiționat; (b) *Ion **şi**-a impus* (sieşi) *unele principii*. – complement (indirect) dival.

Problema în discuție este doar un exemplu, din multiplele existente în limba română contemporană, referitoare la *raportul conținut–formă*. În cazul nostru, dativul posesiv este atribut ca înțeles – prin raportarea la un substantiv – şi complement ca formă – prin dependența formală față de un verb. Este un *atribut pronominal sui-generis*, cu trăsături atipice, un… *atribut pronominal posesiv*.

În ceea ce ne priveşte, considerăm că, indiferent de posibilitățile sale combinatorii (deci şi verbale!), pronumele personale şi reflexive pot fi atribute pronominale dativale: ***Ți**-am luat cartea.* (*ta*) (atribut pronominal / complement posesiv – conform GALR), dar şi ***Ți**-am luat*

[1] *Ibidem*, p. 506.
[2] Vezi G.G. Neamțu, *op. cit.*, p. 54.
[3] *Ibidem*, p. 54.

BDD-A6472 © 2011 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:01:26 UTC)

cartea. (*ție* sau chiar *mea*) versus ***Ți**-am luat o carte.* (*ție*) (complement indirect dativ); *Copiii **ți** s-au culcat.* (atribut pronominal); *Gura nu-**ți** mai tace.* (dublă interpretare: atribut pronominal şi complement indirect). Iată şi alte exemple în care cliticul pronominal adverbal este atribut pronominal:

*Soarele în răsărit-de sânge-**şi** spală-n mare/ lăncile, cu care a ucis în goană noaptea...* (Lucian Blaga, *La mare*); *Sufletul **mi**-e dus de-acasă.* (idem, *La mare*); *... tânărul tău trup/ de vrăjitoare-**mi** arde-n braţe. Nebun,/ ca nişte limbi de foc eu braţele-**mi** întind,/ ca să-**ți** topesc zăpada umerilor goi,/ şi ca să-**ți** sorb, flămând să-**ți** mistui/ puterea, sângele, mândria, primăvara, totul.* (idem, *Noi şi pământul*); *O, cine ştie-suflete-n ce piept **îți** vei cânta/ şi tu odată peste veacuri* [...] *dorul sugrumat/ şi frânta bucurie de viață.* (idem, *Linişte*); *În bolta înstelată-**mi** scald privirea.* (idem, *Mi-aştept amurgul*); *Nu-**mi** presimți tu nebunia...?* (idem, *Nu-mi presimți?*).

BIBLIOGRAFIE

ASAN, Finuța, *Atributul pronominal în dativ*, în SG, II, 1957, p. 131–139.

ASAN, Finuța/ AVRAM, Mioara/ CARABULEA, Elena/ CIOBANU, Fulvia/ CONTRAŞ, Eugenia/ FICŞINESCU, Florica/ MITRAN, Mircea/ OCHEŞANU, Rodica/ POPESCU-MARIN, Magdalena/ RIZESCU, I./ VASILIU, Laura, *Gramatica limbii române* [GLR], Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1966.

AVRAM, Mioara, *Despre corespondența dintre propozițiile subordonate şi părțile de propoziție*, în SG, I, 1956, p.141–164.

AVRAM, Mioara, *O specie modernă a atributului în dativ şi alte probleme ale determinării attributive*, în LR, XIV, nr. 4, 1965, p. 415–428.

BACIU, Ioan, *Le datif possessif roumain dans le contexte des langues romanes*, în „Actes XVII", 2, 1985, p. 349–359.

BIDU-VRĂNCEANU, Angela/ CĂLĂRAŞU, Cristina/ IONESCU–RUXĂNDOIU, Liliana/ MANCAŞ, Mihaela/ PANĂ DINDELEGAN, Gabriela, *Dicționar de ştiințe ale limbii*, Bucureşti, Editura Nemira & CO., 2005.

CONSTANTINESCU-DOBRIDOR, Gheorghe, *Gramatica esențială a limbii române*, Bucureşti, Editura Vestala, 2005.

CORNILESCU, Alexandra, *A Note on Dative Clitics and Dative Case in Romanian*, în RRL, II, 1987, p. 213–224.

DRAGOMIRESCU, Adina/ NEDELCU, Isabela/ NICOLAE, Alexandru/ PANĂ DINDELEGAN, Gabriela (coord.)/ RĂDULESCU SALA, Marina/ZAFIU, Rodica, *Gramatica de bază a limbii române*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2010.

DRAŞOVEANU, D.D., *Teze şi antiteze în sintaxa limbii române*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 1997.

FELECAN, Nicolae, *Complementul posesiv*, în LR, nr.3–4, anul XX, 2010. (http://limbaromana.md/index.php)

GRAUR, Alexandru, *Gramatica azi*, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1973.

GUȚU ROMALO, Valeria, *Sintaxa limbii române. Probleme şi interpretări*, Bucureşti, EDP, 1973.

GUȚU ROMALO, Valeria (ed.), *Gramatica limbii române* [GALR], Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005.

BDD-A6472 © 2011 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:01:26 UTC)

HRISTEA, Theodor (ed.), *Sinteze de limba română*, Bucureşti, Editura Albatros, 1984.

IONESCU, Adina, *Dativul posesiv*, în LLR, 1, 1997, p. 6–9.

IORDAN, Iorgu/ ROBU, Vladimir, *Limba română contemporană*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1976.

IRIMIA, Dumitru, *Gramatica limbii române*, Iaşi, Editura Polirom, 1997.

METEA, Alexandru, *Limba română de la A la Z*, Timişoara, Editura Helicon, 1998.

METEA, Alexandru, *Atribut pronominal anticipat sau complement posesiv?*, în AUT, XLVIII, 2010, p. 196–201.

MILAŞ, Constantin, *Dativul posesiv*, în CL, XXXVI, nr. 1–2, 1991, p. 67–74.

NAGY, Rodica, *Determinare completivă şi determinare circumstanţială în limba română*, Suceava, Editura Universităţii „Ştefan cel Mare", 2005.

NEAMŢU, G.G., *O clasificare categorial-relaţională a atributului în limba română. Cu adnotări*, în „Dacoromania", serie nouă, XI–XII, 2006–2007, p. 111–144.

NEAMŢU, G.G., *Teoria şi practica analizei gramaticale. Distincţii şi... distincţii*, Piteşti, Editura Paralela 45, 2007.

NEAMŢU, G.G., *Probleme controversate de morfosintaxă a limbii române*, curs ţinut la masteratul *Limba română în context romanic*, anul universitar 2010–2011, la Facultatea de Litere din cadrul Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca.

NICULESCU, Dana, *Dativul posesiv adnominal în limba română*, în „Limba română. Aspecte sincronice şi diacronice. Actele celui de-al 5-lea Colocviu al Catedrei de Limba română" (8–9 decembrie 2005), Gabriela Pană Dindelegan, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2006, p. 161–175.

NICULESCU, Dana, *Romanian Possessive Dative – The Limits of the Structure*, în RRL, LIII, nr. 4, 2008, p. 485–515.

NICULESCU, Dana, *Mijloace lingvistice de exprimare a posesiei în limba română*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2008.

PANĂ DINDELEGAN, Gabriela, *Teorie şi analiză gramaticală*, Bucureşti, Editura Coresi, 1992.

PANĂ DINDELEGAN, Gabriela, *Din nou despre dativul posesiv în grupul verbal. Observaţii asupra limbii române vechi*, în LR, nr. 2, 2009, p. 173–182.

PANĂ DINDELEGAN, Gabriela/ TASMOWSKY, Liliane, *Deux clitiques datifs possessifs en roumain*, în vol. Sanda Reinheimer Rîpeanu (ed.), „Studia Linguistica in Honorem Mariae Manoliu", Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2009, p. 334–348.

PANĂ DINDELEGAN, Gabriela/ DRAGOMIRESCU, Adina/ NEDELCU, Isabela, *Morfosintaxa limbii române. Sinteze teoretice şi exerciţii*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2010.

RIZESCU, I., *Note asupra pronumelui personal aton în dativ*, în LR, nr. 1, 1959.

ROMAN, Valentin, *Ambiguitatea sintactică*, în „Analele Universităţii din Oradea, fascicula Limba şi literatura română", 2008, p. 351–363.

RĂDULESCU SALA, Marina, *De ce un „complement posesiv"?*, în „Studii de gramatică şi de formare a cuvintelor. În memoria Mioarei Avram", Bucureşti, Editura Academiei Române, 2006, p. 357–363.

ŞERBAN, Vasile, *Sintaxa limbii române. Curs practic*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1970.

ŞERBĂNESCU, Andra, *Dative Possessive, Dative Experiencer*, în SCL, nr.1, 1999, p.19–39.

ŞUTEU, Flora, *Atribut pronominal sau complement indirect?*, în LR, XI, nr. 3, 1962, p. 267–276.

TODEA, Adriana, *Dativul posesiv în limba română din perspectiva gramaticii relaţionale*, în „Studia Universitatis „Babeş Bolyai", Philologia", XLVIII, nr. 4, 2003, p. 95–103.

VULIŞICI ALEXANDRESCU, Maria, *Sintaxa limbii române*, Oradea, Imprimeria de Vest, 1995.

BDD-A6472 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:01:26 UTC)